ראַדאמער-קעלצער לעבען

היינט 8 זייטן.

Radom, dnia 8 Maja 1931 r.

ראַדאָם, פרייטאָג כ״א אייר תרצ״א

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען - פּרייז:

עין מילימעטער שורה: פארן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 60 "
" " " נאָכ׳ן " 25 "

די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאַלטען 8 שפאַלטען
אין טעקסט 4 "

אכטונג! אויטאבוסעז ראדאם=יעדלני אכטונג!

פון 1-ען מאַי הויבען אָן קורסירען סיסטעמאטיש בעקוועמליכע אויטאָבוסען פון דער שטאָדטישער קאָמוניקאַציע
אויף דער ליניע:

ראדאם—ראיעץ—אנטאניובקע—שיצקי—יעדלני און צוריק

אבפאהר פוז פל. 3-ער מאַי

די פערוואַלטונג פון דער אויטאָבוסן קאָמוניקאַציע
אין ראַדאָם.

Z intencji zaręczyn kuzynki naszej
panny Tobki Grinsztajnówny z p. Mońkiem Frydmanem
wiele szczęścia życzą
Henryk, Wiktor i Wolf B-cia Grinsztajn

די בּרויעריי „נעקטאַר" אין ראדאם

וואַהל 45, טעלעפ. 55.

עמפּפעהלט פאָלגענדע ביערען:

Marcowe (העל) typu Dortmundzkiego
Eksportowe Nektar (העל)
— typu Pilzeńskiego —
Staropolskie (טונקעל)
— typu Staropolskiego —

וויכטיג פאַר פיינשמעקער

די בעסטע און פייַנסטע **לעמאַניאַדען** זענען נאָר פון דער פירמע **„MINERAL"**

די לעמאַניאַדען ווערען אויסגעאַרבייט פון נאטירליכע פרוכטען אין זייער חעמישען צוזאמענשטעל געפינען זיך אויך פערדייאונגס-מיטלען.

——— אין וואָס עס קען זיך יעדער איבערצייגען. ———

די חעמישע לייטונג פון דער פירמע „Mineral" ווערט אָנגעפיהרט דורך א געניטען חעמיקער, וועלכער האָט געאַרבייט
——— אין דער קראָקאווער לאבאראטאָריום. ———

פאָדערט נאָר לעמאָניאַדען פון דער פירמע „Mineral"
מיט אכטונגספאלל

Wytwórnia wód gazowych i lemoniad
„M I N E R A L" w Radomiu
Piaski 28, tel. 335.

אַלע האַנטווערקער שטימען פאַר דער איינציגער האַנטווערקער ליסטע № 3

דער יודישער האַנטווערקער וואַל=קאָמיטעט אין ראָדאָם
אָרדענט איין **שבת** דעם **9 מאַי 2** נ. מ. אין איגענעם לאָקאַל

א פארוואהל=פערזאמלונג

געווידמעט די קהלה = וואהלען

רעפערירען וועלען די ה״ה פר. מ. קאָטלער, י. י. מאַגנישעווסקי, מ. ראָזענבוים און י. ד. סטראַוטשינסקי.

איינגאַנג פריי פאַר וואהל בערעכטיגטע!

דער וואַהל-קאָמיטעט

מצבה קריצער ה. ל. העלשטייז
עם שותף

ראדאָם, קאָזשעניצער 18

האָבע געאַרבייט אין וויען, בערלין און אויך אין ארץ-ישראל
נעמט אָן בעשטעלונגען אויף מצבות און אַנדערע אַרבייַט
פון **שטיין** און **מארמאר** צו **ביליגע פרייזען!**

צו פער-דינגען **א גוט געוועלב** אויף דער וואַר-שאווסקע נומ. 2

ערקונדיגען זיך קאָן מען ביי הלל דאמסקי וואַרשאַווסקע 2

די פראגע פון ברויט און פרנסה.

פון די קרייזען, וואס זענען גוט בעקאנט מיט דער יודישער עמיגראציע אין דער ברייטער וועלט, גיט מען איבער, אז מיטאמאל איז היי-יאהר געפאלען די צאהל יודישע עמיגראנטען, און אויב מען פלעגט אין די פאריגע יאהרען אנצעהלען ביז פערציג טויזענד יודען, וואס פלעגען פון יאהר צו יאהר אויסוואנדערען פון די לענדער אין מזרח-אייראפא און זוכען נייע היימען אין די ווייטעסטע מקומות — וועט מען היי-יאהר אנצעהלען אפשר קוים א העלפט.

בעדייט דאס, אז ביי די יודען אין מזרח-אייראפא איז אפגעשוואכט געווארען די נויטהענדיגקייט אויסצוואנדערען? עס איז אבער קלאר און בעוויסט פאר יעדען איינעם, אז נישט נאר מאסען יודען אין די לענדער האבען ווייטער נישט קיין שום עקאנאמישען באדען אונטער זיך און מוזען נעהמען דעם וואנדער-שטעקען אין האנד, נאר זייער צאהל האט זיך אין לויפענדען יאהר א מגעהויער פיל פערגרעסערט און שטעלט שוין פאר מיט זיך א ריזיגע ארמעי פון רואינירטע און פרנסה-לאזע.

אלזא, נישט די נויטווענדיגקייט אויסצוואנדערען איז אפגעשוואכט געווארען, נאר די מעגליכקייט צו עמיגרירען, עס איז שוין פשוט באלד נישטא וואוהין צו עמיגרירען. אלע ווייטע לענדער האבען זיך ארומגעגרעניצט מיט הויכע שטארקע באריערען פון די פערשידענסטע עמיגראציע-געזעצען, און אין פיל פון די ווייטע אימיגראציע-לענדער הערשט אליין א שארפער קריזיס, און אויסערדעם וואס מען קען שוין באלד נישט אויסגעפינען וואוהין צו עמיגרירען, איז אויך שוין נישטא מיט וואס זיך אוועקצולאזען אין ווייטען וועג אריין. עס האבען זיך שוין אויסגעשעפט די לעצטע מיטלען און אזוי איז עס געקומען צווישען זעהר א גרויסען טייל פון די יודען אין די לענדער פון מזרח-אייראפא צו דעם טרויריגען, אפשרעקענדען צושטאנד, אז אויך פון דעם איינציג פערבליבענעם אויסוועג צו עמיגרירען מוז מען זיך אפזאגען. עס וואקסט אומגעהויער די נויט, עס פערגרעסערט זיך דער חורבן פון יודישע פרנסות, עס רוקט זיך אינגאנצען אוועק דער באדען פון אונטער די פיס. עס פערשטארקט זיך דער יאוש, די פערצווייפלונג — און אהן אנ'אויסוועג.

און וואס טהוט מען דערצו? פארוואס נעהמט מען נישט ערגיץ ארויף אויפ'ן גרינעם טיש די דאזיגע אפשרעקענדע פראגען וועגען די אומגעהויערע וואקסענדע מאסען פון רואינירטע, נויט-ליידענדע, אינגאנצען פרנסה-לאזע יודען אין די לענדער פון מזרח-אייראפא? פארוואס שטעלט מען נישט אוועק אט די ברענענדע פראגע פאר דער ברייטער וועלט?

אומעטום, אין די בעטרעפענדע לענדער אליין איז מען פערטוהן, פערקאכט מיט אייגענער קליינליכער קליי-זעל-פאליטיק, גיט למשל, א קוק, וואס עס טהוט זיך אפ ביי אונז אין פוילען פאר די וואהלען צו די קהלות, ווי מען האט זיך עס דארט פערקאטשעט די ארבעל צו א בלינדען, שעדליכען, אומברענגענדען ברידער-קאמף! עס וועט זיין אזא מלחמה, וואס די וועלט האט עס נאך נישט געזעהן! אזא ווארט איז דארט איצט געפאלען די טעג אויף א צוהיצטער פערזאמלונג, און עס שטעהען אויף פארטייען און פארטייעלעך, אלע יודישע שטעדט און שטעדטלעך זענען ממש פערוואנדעלט אין שלאכט-פעלדער, עס צופלאקערט זיך א אומבעשרייבליכע שנאה. און אויף דעם גיט מען ליידער אוועק די אויפמערקזאמקייט. די מיה, דאס לעצטע ביסעל כוחות. בעת הארט פאר די אויגען שטעהט אזא הארבע פראגע ווי—ברויט, פרנסה, און אזוי זעהט עס אויך ליידער אויס אין אינערליכען יודישען לעבען אין א טייל אנדערע לענדער פון מזרח-אייראפע, און אפשר זענען זיי שוין מיעד געווארען פון טראכטען וועגען זייער גורל, און קאנען שוין גארנישט טראכטען, נישט זעהענדיג על פי רוב קיין שום אויסוועג.

ווער וועט ארויסטראגען פאר דער ברייטער וועלט די גרויסע אפשרעקענדע נויט, וואס איז אומגעהויער געוואקסען אין דער לעצטער צייט אין די לענדער מיט די אלטע געדיכטע יודישע קבוצים? און וואס הויבט מען אן סוף-כל-סוף צו טוהן. בכדי צו לינדערען כאטש א ביסעל אט די מורא'דיגע יודישע נויט?

דאס איז די הארבע, די ברענענדע פראגע, וועלכע וועט מוזען, פריהער ווי שפעטער, אוועקגעשטעלט ווערען אין איהר גאנצען פערנעהם.

א. א.

NOWOCZESNE RADJO-ODBIORNIKI
KRYSZTAŁKOWE i LAMPOWE.
GŁOŚNIKI — SŁUCHAWKI — BATERJE.
Ładowanie i naprawa akumolatorów
i PATEFONY walizkowe i szafkowe.
SPRAWDZANIE, NAPRAWA i PRZERABIANIE RADJO-ODBIORNIKÓW
po cenach bardzo przystępnych.
BIURO RADJOTECHNICZNE
ZENON GARCZYŃSKI
RADOM, ul. Marjacka 12. — Telef. № 318.

שלמה-יונה וויל ווערען דאזאר.

(מאנאלאג פון א ראדאמער יוד מיט אלײַטישער בארד און א מטופל מיט טעכטער.)

— הונדערט מיט איינאונצוואנציג יאהר זאל לעבען מיין קאלעגע ר' אריה לייבל, וואס האט אכטונג געגעבען ביי מלכות, אז ביי די יעצטיגע קהלה-וואהלען זאל חל זיין דער פאראגראף 20, וואס דאס הייסט אויף יודיש לשון אזוי: גאלעבראדניקעס, פושעים, ימח שמו'ניקעס, פאשאל וואן, ארויס פון דער קהלה!

יעצט ווייס איך דאך ערשט, אז איך שלמה יונה קען אויך האבען דאס פערגעניגען צו ווערען ביי יודעלעך דאזאר און מ'וועט מיך אויך נאך רופען „פאניע דאזארצא". וואס איז? ס'פאסט מיר נישט? אדרבא, ווייזט מיר א בעסערען קאנדידאט ווי איך אלס דאזאר. און באמת אזוי איך האב דאך אלץ, וואס א היינטיגער דאזאר וועט דארפען האבען און איהר וועט קיין בעסערען פאר מיר בשום אופן נישט געפינען. אגב, וועל איך אייך זאגען, אז איך ווארט שוין לאנג אויף דעם פעקעל, ס'איז דאך פארט נישט שעהן, אז אזא יוד ווי איך מיט א הדרת פנים, מיט א וואשנע בכבוד'יגע לאנגע בארד, מיט א האלב טוץ טעכטער, וואס די יונגסטע פון זיי מעג שוין לאנג הערען שפילען, אט אזא שטייגער יוד, זאל נאך נישט האבען געווען אין דער גמינע קיין דאזאר? פוי, ס'איז נישט שעהן!

א קעגען דעם, וואס איהר זאגט א בארד. זאלט איהר וויסען, אז ס'זענען פארהאן — בערד, נעמט און געהט אויס די גאנצע שטאדט, וועט איהר זעהן, צי איהר וועט געפונען אזא „כלי" ווי מיינע. ווייל איהר מוזט וויסען, אז מיין בארד קומט פון האלז און האט א „פאלאנטשעניע" מיט די ברעמען און אוירען, אז זי איז כשר וישר לויט מיין חבר ר' לייבעלס פאראגראף ארום און ארום — אין דער לענג און ברייט. יא, דאכט זיך מיר, אז דאס וואס כ'בין אין דער פערוואלטונג פון דער „חברה שומרי שבת" וועט מיר אויך נישט קיין שאדען ברענגען צו מיין דאזאריי. וואס נאך ווילט איהר, מקוה? א, מיט דעם זעהט איהר, בין איך איגדערהיים. ס'געהט נישט אדורך א טאג, אז איך זאל נישט זיין קיין יוצא ונכנס אין דער מקוה. ס קאסט מיך אפילו נישט קיין געלד און טעכטער איז ביי אייך א קלייניגקייט? ווי איהר קוקט מיך אן בין איך דער אמת'ער טאטע פון קינדער און כ'קען נישט זאגען „וואו זענען מיינע קינדער"? א חוץ מיין אלטווארג, כ'מיין דאס האלבע טוץ עלטערע טעכטער, האב איך נאך יונגווארג אויך, טא זעהט איהר דאך בעשיינבערלעך, אז איך בין דער ערשטער און בעסטער קאנדידאט צו זיין דאזאר.

און צו מאכען מאושעדקעס אין דער גמינע וועל איך דאך ערשט

איהר קענט זיי.

די וועהלער וועלען אין איינינע טעג ארום שוין האבען די מעגליכקייט צו וויסען, ווער אלץ האט חשק אייך צו-פערטרעטען און פערזארגען אין קהלה-שטוב. אין איניגע טעג ארום, וועט די וואהל-קאמיסיע שוין בעקאנט מאכען די נעמען פון יעניגע, וועלכע ווילען זיין קהלס בעלי-טובות.

ווי עס איז פאראויסצוזעהן, וועט דאס גרעסטעניש אויף וואהל-ליסטעס ביי אונז אין שטאדט, לגמרי נישט זיין קיין שלעכטס און די אפעטיטען פון די קאנדידאטען נאך פיעל גרעסער. סיי ווי סיי וועט דער אויסוואהל זיין א גרויסער און דער וועהלער וועט האבען וועמען אויסצוקלייבען.

מעהר ווי זיכער, וועלען די אויבענאנס פון די ליסטעס פערנעמען אזעלכע נעמען, וועלכע האבען שוין געלייסטעט אויפ'ן געזעלשאפטליכען געביעט, און אט די טאקי וועלען ווידער קומען און פערלאנגען צוטרוי צו זיך.

איהר קענט זיי אבער מסתם גוט פון זייערע לייסטונגען טאקי אין אנדערע געזעלשאפטען. זיי האבען זיך טאקי שוין אויסגעארבייט אנ'אטעסטאט פון זייער געזעלשאפטליכע ארבייט און איהר וועט זיי דארפען. מיט אייער וואהל-צעטעל, אקצעפטירען זייער ביז-יעצטיגע טעטיגקייט. מיט'ן אויסוועהלען זיי אין דער נייער קהלה, דריקט איהר זיי אויס צוטרוי און איהר זענט צופרידען מיט זייער טעטיגקייט.

עס וועלען אויך זיין ליסטעס, אויף וועלכע פ'וועלען כלומרשט פיגורירען פערזאנען, וועלכע וועלען גאר וועלען דורכפארסירען אזעלכע מענשען צו דער קהלה-פערוואלטונג, וועלכע זענען אבסאלוט נישט בעגלויבט דער געזעלשאפט, מהאי טעמא טאקי, האט מען זיי נישט ארויסגעשטעלט עפענטליך.

סיי ווי סיי וועט דער אויסוואהל זיין א גרויסער, פערשידענארטיגער און שווערער.

דער וועהלער דארף זיך פריהער אלץ קלאר בעטראכטען און וויסען געווי וועמען?

מ. ווארשאווסקי.

די הויזען האבען איהם פערראטען.

א העכסט-פענסציאנעלע, אבער א אמת'ע געשיכטע האט זיך לעצטענס אבגעשפיעלט אין ראדאם.

אויף איינער פון די היגע אנגעזעהענע גאסען, אין יודישען קווארטאל וואהנט א געוויסער פ. ווי מען ניעט איבער זאל עס זיין א שניידער. דער דאזיגער יוד איז שוין א מענש אין די עלטערע יאהרען, האט א אייגענעם ווארשטאט, איז א קוואליפיצירטער פאכמאן, אבער דער יצר-הרע, ווייזט אויס, איז נאך ביי איהם אויף דער לעהר און האלט זיך ערשט אין ספעציאליזירען. צי דאס איז א מעלה, אדער א חסרון, דאס וועט מען קאנען אורטיילען ווען מ'וועט אייסהערען די גאנצע געשיכטע, וואס מיט ה' פ. האט פאסירט. און פאסירט האט די מעשה היינטיגען ערב פסח.

ס'איז געווען א וואך צוויי ביז פסח. ביים ה' פ. האט זיך געמאכט א ביסעל ארבייט און מ'האט געמוזט אויספערטיגען אלע בעשטעלונגען אויף יום-טוב. ה' פ. האט-דאן געמאכט זיין געזעלען א פארשלאג צוארבייטען פייראנט ד"ה איבער-שעה'ען ביינאכט. דער געזעלען א יונגערמאן ערשט נישט לאנג נאך דער חתונה האט זעהר גערן אויפגענומען די פראפאזיציע פון זיין מייסטער, עלעהיי ער וועט מעהר פערדינען אויף דער יום-טוב וואך ווען די הוצאות זענען גרויס און בעזונדערס דאס היינטיגע יאחר, ווען ער ווערט צום ערשטען מאהל א מלך אויף פסח מיט א אייגען בני-בית.

דער געזעלען האט פלייסיג געארבייט און געוואקסען ממש פון צופרידענהייט וואס דורך זיין גרעסערען פערדיענסט וועט ער קאנען פערשאפען א נחת-רוח זיין יונג-ווייבעל. אבער, ווייזט אויס, אונזער יונגערמאן איז נישט בעשערט געווען צו זיין א מלך און ער האט געמוזט אנטלויפען פון טראהן.

ומעשה שהיה כך היה:

ווען דער געזעלן האט געארבייט אין די שפעטער שעה'ען ביינאכט האט ער בעמערקט, ווי זיין מייסטער ווערט עפעס אלע מאהל א האז און ווערט פערשוואונדען פון שטוב. אין אנפאנג האט ער זיך גארנישט געמאכט דערפון אבער וואס אמאל איז עס איהם אלץ מעהר געקראכען אין קאפ אריין. ער האט נישט געקאנט פערשטיין וואס יעדע נאכט פונקט ווען דער זייגער האט געשלאגען עלף איז דער מייסטער נעלם געווארען מיט א א יסרייד, אז ער האט

איפסניי גוט זיין, כ'האב דאך מיר שוין אפגעלייגט וועגען דעם א גאנצען פלאן, קודם כל וועט מען קובר זיין בחנם, שטעלען טשאלענטער בחנם, סיי ווייבער, סיי מאנסבילען וועלען מעגען טראגען אין שבת. א חוץ דעם האב איך נאך א גאנצע רייהע וואזשנע איפטהוען, פון וואס דער היגער עולם וועט זיין שטארק צופרידען.

הכלל מיין צייט איז געקומען, כ'בין זיכער, אז אלץ וועט שטימען אויף מיר און טאקע וועלען ווייבער אויך האבען שטים-רעכט, האב איך אודאי נישא קיין שום ספק, אז מיין בענקעל איז געזיכערט, וואס דער האט איהר געמיינט ס'איז העקר? מ'וועט אזוי שטענדיג לאזען די פושעי ישראל זיין די מושלים איבער קהל. נישקשה, מיר ווייסען שוין היינט וואו אנצוקלאפען. אנ'אנדערש מאל וואלט אזא יוד ווי איך געקענט אויפלעבען זיינע בינטלען יאהרען און נישט וויסען פון אזעלכע זאכען ווי דאזאריי, היינט אבער ווען מיר האבען מענשען אין סיים און מ'ארבייט אויס א פאראגראף, טא ווער מיר גוטס גינט.

ווער האט א בארד? — שלמה יונה?

ווער געהט אין מקוה? — שלמה יונה!

ווער איז אין שומרי שבת, ווער האט טעכטער? — דוקא שלמה יונה! דעריבער זאג איך, אז הונדערט מיט איינאונצוואנציג יאהר זאל לעבען אריה לייבל, וואס האט צוגעהיטען מלכות, אז אזעלכע יודען ווי איך זאלען האבען די גרעסטע האפנונגען צו ווערען קהלה-מענשען.

דאלאי מיט נאלעבראדניקעס!

ניעך זשיע שלאמא יאנא!

שטימט אלע ווי איינער פאר שלמה יונה'ן וואס וויל און מוז ווערען דאזאר!

א. פייג.

טאג-בוך פון א ראדאמער זעלבסטמערדער

ענדליך, ענדליך זענען מיר אריבער קיין פוילען.

ווי איך האב שוין דערצעהלט, איז פונקט אין דעם מאמענט. וואס מיין עלטערע טאכטער איז שוין געווען גרייט א איבערגעטהוענע אין דער אלטער מאריליא'ס קליידער זיך אוועקצולאזען קיין מאסקווא אויספארשען די לאגע, צי מען זוכט אונז און וואו ס'איז ערגיץ פערלוירען געווארען מיין יונגערע טאכטער – גראד אין אט דעם מאמענט, ווי א אויסטערלישער צופאל, איז אומגערעכט פאר אונז אלעמען אריינגעפאלען מיין יונגערע טאכטער. זי איז געקומען פון מאסקווא. זי איז געווען פערשמויבט פון שלעפען זיך אהער אין דארף אריין צו-פיס, פערמאטערט, און אינגאנצען א אויסגעשעפטע פון די כחות. זי איז געווען אזוי מיער און צובראכען, אז ווי נאר זי האט איבערגעטרעטען די שוועל פון אונזער פויערישער כאטע איז זי אוועקפאלען אויף דער ערד זי האט געסאפעט ווי א גאנז און איז נישט בכח געווען אויסצורעדען אפילו איין ווארט.

וויכטיגע ענינים צו ערלעדיגען, און צוריקגעקומען איז ער פונקט איינס א זייגער. דער געזעלן האָט געוואָרפען א חשד, אז עפּעס איז דאָ נישט גלאַטיג, אָבער ער האָט צו-פיעל נישט אַריינגעטראַכט און אזוי ווי שטענדיג פאָרטגעזעצט זיין אַרבייט בשלימות.

איינמאָהל, ס'איז געווען אָרום צוועלף ביינאַכט, דער מייסטער, ווי זיין שטייגער, איז געהאַט אַוועקגעגאַנגען ערלעדיגען די „וויכטיגע" ענינים, האָט זיך דער געזעלען געפיהלט פערמאַטערט פון אזוי פיעל נעכט אויף-זיין. ער איז ביי דער אַרבייט געפאַלען א מיעדער און איז אַוועק צו זיך אהיים זיך לעגען שלאָפען. ווען ער האָט אָנגעקלאפּט אין דער טהיר האָט זיך זיין יונג ווייבעל דערשראָקען פון דעם אומגעריכטען גאַסט און אויף איהר פראַגע: ווער איז דאָס? — האָט זי דערהערט א ענטפער: איך דיין מיין.

דעם יונגען ווייבעל איז געוואָרען ביטער אויפ'ן האַרץ. וואָס וועט דאָ זיין? האָט געהעמערט אין איהר קאָפּ א פראַגע. ביי איהר איז דאָ צו-גאַסט דער מייסטער און דאָ געה לאָז אַריין דעם מאַן. דאָס ווייבעל האָט זיך פונדעסטוועגען נישט פערלוירען. קודם-כל האָט זי משלח געווען דעם מייסטער אין שאַנק אַריין. אויב דאָס איז נאָך וועניג געווען האָט זי דערצו איבערגעריסען די עלעקטריע און ערשט דאַן געעפענט די טהיר און איבערגעבעטען דעם מאַן, אז צוליב דעם, וואָס די עלעקטריע איז קאַליע געוואָרען וועט מען היינט מוזען שלאָפען אין דער פינסטער.

ס'האָט נישט געדויערט קיין האַלבע-שעה, האָט דאָס יונגע ווייבעל בעקומען ספּאַזמען און געמומען שטערבליך קרעכצען פון וואָס דער מאַן האָט זיך אי-בערגעוועקט און זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף א דערשראָקענער. דאַן האָט זי ערקלערט, אז זי האָט שרעקליכע קאָפּ-שמערצען, און אַז זי איז פּשוט פערביי פון יסורים און געבעטען רחמים ביים מאַן ער זאָל לויפען נאָך א דאָקטאָר. דער מאַן האָט קוים געזדאַנזשעט צו כאַפּען אויף זיך די הויזען און איז תיכף אַוועק צו א היגען דאָקטאָר, אָבער יענער הערענדיג וואָס איז אַזעלכעס די קרענק, האָט זיך ענטזאָגט צו געהן שפּעט ביינאַכט, ערקלערענדיג, א ער איז נישט נויטיג און פערשריבען ביי זיך אין שטוב א מיטעל געגען קאָפּ-וועהטאָג.

דער יונגערמאַן איז געגאַנגען אין אַפּטייק און ווען ער האָט געוואָלט ארויסנעמען פון הויזען-קעשענע געלד צו בעצאָהלען פאַר די רעצעפּט, האָט ער אָנשטאָט די 5 זל. וואָס ער האָט געברויכט דאָרט האָבען, ארויסגעצויגען א גאַנצען פּאָרטפעל מיט וועקסלען און מזומן-געלד, דאָלאַרען און זלאָטעס.

דער יונגערמאַן איז געבליבען שטעהן א צע'חוש'טער: וואָס ' איז דאָס? פון וואַנען קומט צו מיר אַזאַ אַפּותיקאַ? איך האָב דאָך אינגאַנצען פערמאָגט 5 זל. פון וואַנען בין איך פּלוצלינג אזוי בעגליקט געוואָרען? און אזוי רעדענדיג צו זיך אַליין האָט ער געמומען נישטערען צווישען די וועקסלען און איבערגע-ליינט, אז די וועקסלען זענען אויסגעשריבען אויף דער „זלעצעניע" פון זיין מייסטער. ער האָט זיך דאַן אַליין גוט בעטראַכט און דערזעהן, אז די הויזען, וואָס ער טראָגט, זענען אויך נישט זיינע...

ערשט דאַן האָט ער זיך זעכאַפּט אויף דער מעשה, וואָס זיין מייסטער ווערט פערשווינדען פון דער אַרבייט יעדער נאַכט צו חצות... דאָס האָבען איהם געעפענט די אויגען דער פּאָרטפעל מיט די מערטווישע הויזען. צוליב זיי איז דער יונגערמאַן שוין מעהר נישט צוריק אהיים געגאַנגען, אפילו נישט אויסגעקויפט מעהר די רעצעפּט, ווייל ער האָט זיך דאַן אָנגעשטויסען, אז די ספּאַזמען פון זיין ווייבעל זענען געווען א אָנגעשטעלטע זאַך, ווייל זי האָט איהם געוואָלט משלח זיין און דערווייל זאָל יענער, ד"ה דער מייסטער, קאָנען מאַכען פליטה. דער יונגערמאַן איז פון אַפּטייק גלייך אַוועק צו זיינע עלטערען, וועלכע ער האָט דערצעהלט די גאַנצע געשיכטע און פון דאָרט, לויט זייער עצה, געמאַכט לגולה עמוקות איבערלאָזענדיג זיין יונג ווייבעל אויף קעסט ביי זיין מייסטער. ער האָט אפילו פערפאַלען געלאָזט זיין אַרבייט'ס-שכירות ביים מייסטער.

ה' פ., דער מייסטער הייסט עס, לאַדי, וואָס ער האָט געליטען א היזק שעמט זיך גאָר צודערצעהלען און מוז מאַכען א שווייג.

אַלץ צוליב דעם וואָס די הויזען האָבען איהם פערראַטען...

פון האַנדווערקער-קלוב.

שבת דעם 25/4 איז פאָרגעקומען א אויסערגעוועהנליכע קאָנפערענץ פון די צעכען-פערוואַלטונגען וועגען די וואַהלען צו דער קהלה אונטער'ן פאָר-זיץ פון פּרעזעס פון קלוב ה' מ. קאַטלער.

עס איז פאָרגעשטעלט געוואָרען דורכ'ן וואַהל-קאָמיטעט די ליסטע פון קאַנדידאַטען, וועלכע ווערט דורך די פערזאַמעלטע בעטראַכט און איינשטימיג אָנגענומען. די ליסטע האָט בעקומען דעם נומער 3. דער וואַהל-קאָמיטעט פיהרט א לעבהאַפטע אַגיטאַציע צווישען די בעזונדערע צעכען פאַר די פעראייניגטע צעכע-ליסטע נומער 3, אויף וועלכע עס פיגורירען פאָרשטעהער פון אַלע צעכען.

TĘPI MOLE w ZARODKU

MOLOTOX

LOTNY-CZYSTY-EKONOMICZNY

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE

ST. ZELKOWICZ i S-KA WARSZAWA DŁUGA 9

איהר פּלוצלינדיג ערשיינען האָט פאַר אונז א בליץ געטוהן ווי די גרעס-טע איבערראַשונג. פאַר גרויס שטוינונג זענען מיר אַליין אויך ווי פערשטימט געוואָרען. מיר זענען אויפגעשפּרונגען מיט אַזעלכע א פּגע יסען אויגן. גלייך ווי מיר וואָלטען נישט געגלויבט וואָס מיר זעהען. ס'האָט גענומען א שפּאַרע ווײַלע ביז מיין יונגערע טאָכטער איז געקומען עטוואָס צו זיך. דאַן האָט זי זיך אויסגעגלייכט אויף אויפהויבענדיג דעם קאָפּ האָט זי זיך ארומגעקוקט פון אַלע זייטען, ווי זי וואָלט אונז ערשט איצט דערזעהן. מיר האָבען איהר דאַן געוואָלט דערלאַנגען עפּעס צו עסען, אָדער טרינקען; אָבער זי האָט זיך פון אַלעם אָבגעזאָגט. זי האָט זיך שנעל א שטעל-אויף געטוהן און מיט א ענערגישע שטימע האָט זי זיך געווענדעט צו אונז ווי מיט א בעפעהל:

— מיר מוזען שוין פון דאַנען אָבציהען. א שאָד צו פערלירען א מינוט, אַלזאָ, גענומען דעם וועג. —

— אָבער וואָס איז געשעהן, סאַליע? פאַר וואָס דערצעהלסטו גאָרנישט, וואו ביסט געווען און פון וואַנען דו קומסט?

— אין מיין איידעם דער באָלשעוויסטישער קאָמיסאַר צו איהר צוגעשטאַנען און זי געבעטען זי זאָל איהם דערקלערען דעם בעדייט פון דעם איילעניש און פון איהר אונרוהיגקייט.

— פאָרש מיך נישט, וואָלאדיאַ, און בעוואָרף מיך נישט מיט אזוי פיעל פראַגען, איך וועל דיר אַלעס דערצעהלען, אָבער שפּעטער, נישט אַצינד. איצט האָבען מיר א פיעל-וויכטיגערע אויפגאַבע אויסצופיהרען, ווען מיר וועלען שוין זיין אין יענער זייט גרעניץ וועל איך דיר איבערגעבען א פולען בעריכט פון מיין פערשווינדען. איצט זענען אונזערע מינוטען אָנגעצויגען, מיר מוזען איילען און וואָס גיכער אַוועק פון דאַנען. מיר זענען ארומגערינגעלט מיט א נעץ פון שפּיאָנאַזש און יעדע רגע זענען מיר איינגעשטעלט איינגעשטעלט אריינצופאַלען אין די הענד פון „טשעקאַ", וואָלאדיא, [illegible] מיך מעהר נישט איבער, נאָר לאָמיר שנעל שטעלען פיס. —

מיין איידעם, דער קאָמיסאַר אין געווען בטבע א געלאַסענער, האָט ליב געהאַט צו בעטראַכטען לאַנגזאַם יעדען טריט, וואָס ער איז געגאַנגען טוהן. ער איז דעריבער וועניג גערירט געוואָרען פון סאַליע'ס אומרוהיגע ווערטער, וואָס זענען געפאַלען פון איהר מויל שנעל און פיבערדיג. וואָלאריא האָט איהר אָנגעמאָסטען מיט שטרענגע דורכדרינגליכע בליקען און ס'האָט געמאַכט דעם איינדרוק, ווי ער בענוגענט זיך נישט מיט בלויז הערען סאַליעס רייד, נאָר ווי ער וואָלט מיט זיינע שטרענגע בליקען געוואָלט זיך פאָרשטעלען ווי איהרע ווערטער זעהען אויס אין זייער בילדליכקייט.

די איבריגע טשעקיסטען, די דוייי רוסען און מיין עלטערע טאָכטער, וואָלאריאס ווייב, — מילא פון מיר רעדט מען נישט — זענען געווען דערפאַר, אז מ'זאָל נישט מאַכען קיין שום שאלות, נאָר תיכף טוהן דאָס, וואָס סאַליע הייסט און אבי וואָס שנעלער [illegible] פון רוסלאַנד, וואו טויזענדטער אויגען זענען אָנגעשטעלט אויף אונז און פערפאָלגען אונזערע טריט. זיי האָבען וואָלאריא געוואָלט איבעררעדען און דאָס זעלבע געגעבען איהם צו פערשטעהן, אָבער וואָלאדיא איז געווען איינגעשפּאַרט און נישט געוואָלט נאָכגעבען:

— ניין, מיינע פריינד, איך בין נישט אזוי גיך ווי איהר. דער קלענסטער אונפאָרזיכטיגער שריט אונזערער קאָן אונז קאָסטען דאָס לעבען. בעסער פריהער אַלץ מיט שכל צו בעטראַכטען, איידער נאַכהער צו בעדויערען — האָט וואָלאָדיא זיך נישט גערירט פון אָרט און נאָך אַלץ געשטאַנען ביים פענסטער און מיט פערטראַכטע אויגען איצט געקוקט ארויס פון פענסטער ווי ער וואָלט אויף די [illegible] אויסגעשפּרייטע פעלדער [illegible] א ווענ צום אנטלויפען. ער האָט [illegible] אומגעקהרט זיין פנים צו די [illegible] שטוב און זיך געווענדעט צו סאַליע.

א וויכטיגע אינסטיטוציע וואס צאנקט

די באמת וויכטיגע און זעהר נוצליכע אינסטיטוציע „לינת הצדק" לעבט איבער א שרעקליכען געלד-קריזיס. די לאגע איז אזוי אנגעצויגען, אז מ'קען זאגען, אז אט, אט הויכט די אינסטיטוציע אויס די נשמה. עס וואלט געווען א גרויסער שאדען פאר די פיעל ארימע און פאר אונפערמעגליך-בכבוד'ע קראנקע וואס געפונען דארט ממש א רעטונג אין זייער נויט ווען די דאזיגע הילפס-געזעלשאפט זאל אונטערגעהן.

די שטאדט שאצט דאס נישט אב און מאכט זיך נישט ווי־סענדיג. די דאזיגע גלייכגילטיגקייט איז א גרויסער חטא לגבי די הונדערטער קראנקע, וואס גענישען דארט הילף. יעדער יוד איז מחויב מיט אלע כחות צו שטיצען אזא אינסטיטוציע און נישט טראגען אויף זיין געוויסען, אז צוליב זיינע 50 גראשען, אדער א זלאט א חודש אין די אינסטיטוציע אונטערגעגאנגען.

יעצט נאך אזאך: פון דער פערוואלטונג פון „לינת הצדק" האבען זיך בעזייטיגט אזעלכע מענשען, וואס האבען גרויסע פערדינסטען מיט זייערע קאלאסאלע נוצען, וואס זיי האבען געברענגט פאר דער אינסטיטוציע. די דאזיגע מענשען פעהלען היינט און זענען אונבעדינגט נויטיג אין דער היינטיגער צייט פון אזא שווערען און אומגעהויערען קריזיס. די היינטיגע פערוואלטונג ברויך זיך בעצייטענס בעזינען און זיך בעמיהען אריינצוציהען אין דער ארבייט די דאזיגע פערדיענסטפולע מענשען, וועלכע קאנען איהר פיל ארויסהעלפען פון קריזיס. ביידע זאכען: די גלייכגילטיגקייט פון די שטאדט און די וויכטיגע מענשען, וואס פעהלען היינט אין דער פערוואלטונג געהען אויס צום שאדען פון ארימען קראנקען און די דאזיגע ביידע וויכטיגע פראגע מוזען אויסגעבעסערט ווערען און וואס שנעלער.

ר י נ ג

פון דער יודישער טורז און ספארט געזעלשאפט „מ כ ב י" איז ראדאם.

ה' ד"ר קליינבערגער ענטפערט דעם ה' קירשענבוים יאנאס מיט 15 זל, און רופט ארויס: די ה"ה ד"ר פינקעלשטיין-לובלינער 12; ד"ר צונג-זגאדנא 2.

ה' צעמאך מעניעק ענטפערט דעם ה' קירשענבוים יאנאס מיט 15 זל. און רופט ארויס: די ה"ה ד"ר לעווין-מאניושקי 21, ד"ר מינסקי-וויטאלדא 2.

ה' מארגוליס פנחס ענטפערט דעם ה' חייט פנחס מיט 15 זל. און רופט ארויס:
די ה"ה קלעפפיש יצחק-סקארישעוו. 51
„ רופינשטיין עקיבה-וואלאווא 7
„ קארפענקאף מענדיל-שפיטאלנא 4

ה' קליינערט אדאלף ענטפערט דעם ה' ברעסלער גוסטאוו מיט 10 זל. און רופט ארויס: די ה"ה ד"ר אנשער-לובלינער 26; ה' רובינשטיין דוד-לובל. 1; ד"ר וואלאכאסווא — וואלאווא 15; דיר. קאנאצוקער — כמיעלניק ד"ר באלאלאווסקי — כמיעלניק ה אגולניק-לאדז; ה' שיימאן ל.-ווארשא ה' מייסקי-ווארשא; ה' בארא‌ן יעקוב-ווארשא.

ה' פרידמאן אברהם ענטפערט דעם ה' אייכענבוים יעקב מיט 10 זל. און רופט ארויס די ה"ה: מינץ לייביש-לובעלסקא 73; בלום מ. ד.-לובעלסק. 78 מארגען אלחנן — לובעלסקא 78.

ה' בענעט יעקב ענטפערט דעם ה' חייט פנחס מיט 10 זל. און רופט ארויס:
די ה"ה דאנציגער לייביש-לובעלסקא 27
„ נארימבערסקי מרדכי „ 30
„ ווייסמאן יוסף „ 12
„ רוסמאן לייביש — קיעלץ
„ מאנעלא נפתלי — קיעלץ.

ה' דאנציגער צבי ענטפערט דעם ה' אייכענבוים יעקב מיט 10 זל, און רופט ארויס: די ה"ה ד"ר קעלערווארם-מאלטשעווסקי 8; פישמאן אברהם-נאיאגראדזקא 23; דען שמעון-דלוגא 24
סענאטאר בערנארד — לובלינער 20
טייכמאן חיים — „ 23
סענאטאר שמואל — „ 20
פשעדגאוועק נתן — זגאדנא 8
הירשענשטראס בנימין — דלוגא 18
דיר, פינעס מרדכי — „ (באנק)
טאנדעטניק הירש — לובעלסקא 3
מידלער נ. — „ 36

ה' דאזענצווייג מוריצי (ספולדזש. קרעדיטאווע) שפענ־עט 10 זל. און רופט ארויס: די ה"ה געלטשינסקי נחמן-קאזשעניצקא 23; לאנגער סעלים-פל. יאגעללאנסקי 6; בערקאוויץ העניק-סלאוואצק. 91; פרידמאן לעאן-דלוגא 23
גלאטט אברהם — סלאוואצקיעגא 67
וויסבראט יעקב — דלוגא 27
בארענשטיין העניק — לובלינער 34
אייזמאן יעקב — פאדיאזדאווא (פירמא סטא-דזשעוו);
פרל. גליקשטיין פעלא — רווינסקא 4
ה"ה פינקעלשטיין משה — לובלינער 30
„ בלאס יוסף — דלוגא 18
„ אדלער מוריצי — רינעק 9
„ באקמאן יעקב — פאדזאדאווא 9
„ בלאטמאן דוד — סלאוואצקיעגא 26
„ לאקס אלעקסאנדער-לובלינער 7
„ כמיעלאזש שלמה-נאוואגראדו. 23
„ פוקס עלא — לובלינער 9
„ גינזבורג נחום — „ 1
„ נאפריסקי אבעל — „ 27
„ ווינשטאק משה — רינעק 17
„ עורליך שמאי — מאלטשעוו. 9
„ קורץ שלמה — „ 2
„ דיאמענט יוסף-פל. יאגעלאנסקי 6

ה' פרידמאן הירש (קילינסקי 13) שפענדעט 10 זל. און דופט ארויס:
די ה"ה ברידער גאלדפארב-לובלינער 2
„ בארענשטיין אלעקסאנדער „ 2
„ קאץ חיים — „ 2
„ שווארצבערג (יוד. גמינע) „ 9
„ טענענבוים אברהם — וואלאווא 3

ה"ה דאנציגער יחיאל — סלאוואצק. 37
„ אינזש. עלענצווייג — רווינסקא 8
„ קאצענעלענבויגען שמואל-קאשער. 4
„ פרידמאן ד. מ. — קילינסקי 8
„ דיאמענט אהרן-דזשעשקאווסקי 7
„ קליינמאן משה — וואלאווא 1

ה' מאשקאוויטץ יעקב ענטפערט דעם ה' ברעסלער גוסטאוו מיט 5 זל. און דופט ארויס די ה"ה:
הארוויץ שמואל — סלאוואצקי 25
זוויקעלסקי יוסף — לובלינער 71
ליאנדאו מארדעך — „ 27
טענענבוים יוסף — „ 71
קראיעווסקי — סלאוואצקיעגא 71.

גנעדיגע פרוי! איהר פיהלט דאך איבערהויפט נישט, אז איהר געהט!

וועגען מיעד ווערען קאן דאך שוין איבערהויפט נישט זיין קיין רייד. די אבצאטען בערסאן זענען אזוי וואונדערבאר עלאסטיש, אז דער גאנג ווערט לייכט ווי א פעדער. די שיכלעך זעהען אויס שטענדיג גוט און זענען עלעגאנט. אלזא, נאר ב ע ר ס א ן.

לעבענסמיד דורך רעומאטישע שמערצען!

אין דער צייט פון דעם איצטיגען קריזיס פאלען די טאג-טעגליכע דאגות זעהר צולאסט יערען. און ווען עס קוועלען איינעם דאצו נאך אונאויפהערליכע שמערצען, דעם קען באמת דאס לעבען נמאס ווערען. דעריבער איז אויך זעהר איגטערעסאנט דער בריף פון ה' פ מאגן, ווארשא, קאנארסקעגא 5, אין וועלכען עס שטעהט צ. א: זייט יארען לייד איך אויף רעומאטיזם. די אונערטרעגליכע שמערצען האבען מיר דאס לעבען פערמיאוסט און איך בין נישט געווען פעהיג צו קיין ארבייט. איך האב בענוצט א סך מיטלען וועלכע האבען לײדער נור פאראיבערגעהענד געווירקט, חייל נאך א קורצער צייט האב איך ווייטער שמערצען געהאט. צופעליג האב איך א בעקאנטען פון מיין לײדען ערצעהלט און ער האט מיר געראטען צו פרייוען טאגאל-טאבלעטען, וועלכע ער האט שוין אליין מיט גרויס ערפאלג בענוצע בשעת ער האט אויף נעווראליע געליטען. לויט זיין עצה האב איך אין אפטייק טאגאל געקויפט. מיט פרייד מוז איך פעסטשטעלען אז דער ערפאלג איז געווען וואונדערבאר. שוין זייט 3 חדשים האב איך קיין שום שמערצען, איך פיהל מיך איצט פילקאמען געזונד און קאן שוין ווידער ארבייטען. אויס דאנקבארקייט און אויף נאמנות עמפפעהל איך יעדען לײדענדען טאגאל-טאבלעטען אלס הייל מיטעל. עס איז באמת נישט פערהאנען גאר קיין בעסערס איבער טאגאל געגען רעוומאטיזם, גיכט, שמערצען און רייסען אין די געלענקען, ברעכען אין די ביינער, קאפ און נערוועען שמערצען, גריפע, ערקעלטונגען. איבער 6000 דאקטוירים אטעסטאטען, דאפון א סך בעריהמטע פראפעסארען. טאגאל איז עוקר מן חשורש די קראנקהייט אויף א נאטירליכען אופן איז אונשעדליך פאר'ן הארץ, מאגען און אנדערע ארגאנען. טויזענדער לײדענדע האבען זייער געזונדהייט א דאנק טאגאל-טאבלעטען צוריק געווינען. פריווט און איבערצייגט אייך אליין! צו בעקומען אין אלע אפטייקן

396 קאנדידאטען אויף דאזאר-בענקלעך.

היינטיגע וואך דינסטאג, איז געווען איז געווען דער לעצטער טערמין אריינצוטראגען די קאנדידאטען-ליסטעס פון די פרנסים צו דער נייער געוועהלטער קהלה. אין דעם טאג איז געווען צו בעמערקען א פיבערהאפטע ארבייט ביי אלע גרופירונגען, וואס גרייטען זיך צו דער וואהל-שלאכט. די שעפער פון יעדער ליסטע זענען געווען ווי עלעקטריזירט און מיט גרויס איילעניש האבען זיי געיאגט צו אויסצופערטיגען די ליסטעס כדי נישט פערשפעטיגען אריינצוטראגען זיי ביז צוויי א זייגער נ. מ.

בסך הכל זענען אריינגעטראגען געווארען נישט מעהר און נישט ווינציגער ווי עלף ליסטעס. זיי זענען: ליסטע נומער 1, וואס נעמט ארום די פארשטעדט דזשערשקאוו, גליניצע, פיאסקי. שטעלט ארויס פאלגענדע קאנדידאטען: יאנאס רובינשטיין (אינדוסטריעלער), איטשע ריבא, יוסף זיידענבערג, מרדכי טייטעלבוים, יעקב מענדיל מרגליות, נתן דוד פריידענרייך א. אנד. ליסטע נומער 2 וועלכע געהערט דעם אלגעמיינעם וואלקאמיטעט פון די רעליגיעזע יודען צוזאמען מיט דער „אגודה" געהט מיט פאלגענדע קאנדידאטען: אברהם'טשעל פעריל, מאטעל אייזמאן, שמעריל קארמאן, בנימין הארוויטש, חיים ניימאן, איטשע מרגליות, מרדכי קלארפעלד, נח פשעדנאוועק, שמואל באקמאן, אברהם סאפירשטיין, משה'לע אייזענבערג, הענעך ראזענבוים, משה אלעזור בערגער א. אנר.

ליסטע נומער 3 ראדאמער יודישער האנדווערקער-קלוב, שטעלט ארויס פאלגענדע קאנדידאטען: שמואל איידעלבוים, שלמה פישמאן, משה ראזענבוים, יחיאל ישעי' רוטמאן, שמואל חיים בערקאוויטש, ישראל פעלדמאן א. אנד. ליסטע נומ. 4, וועלכע טראגט דעם נאמען פעראייניגונג פון רעליגיעזע יודען אין ראדאם. די אזוי גערופענע „עדת ישראל" מיט'ן „מזרחי" געהען מיט פאלגענדע קאנדידאטען: מתתיהו קאפער, יאסעל גרין, דוד מעדאליאן, בן-ציון מינצבערג, דוד סאחע, יונה זילבערבערג, א. א. ליסטע נומ. 5 פועלי-ציון: דוד סטודניע, גבריאל וויסמאן, מארעק פינקעלשטיין, ישראל צווייגענבערג. ליסטע נומ. 6 געהערט צו די פעראייניגטא ציוניסטישע ליסטע אויף וועלכער עס קאנדידירען: ישראל דיאמענט, משה ראטענבערג, ד"ר פאסטמאן, יודעל קויפמאן, שמואל צוקער, משה באקמאן א. א. ליסטע נומ. 7, אין די ליסטע פון יעדלינסק, סקארזשעוו און עטליכע בתי מדרשים פון ראדאם שטעלען ארויס פאלגענדע קאנדידאטען: לייביש מענדעל זילבערשטיין, שלמה ווינגאלד פון סקארזשעוו, שלום פישמאן פון יעדלינסק, שמעלקי לאנדא (דענ'ס בית מדרש), יצחק ראזענבערג (זשאביע גאס).

ליסטע נומ. 8 נאציאנאלע ציוניסטען אין ראדאם: יחיאל פרענקעל, משה ראטענבערג, ד"ר פאסטמאן, מ. ל. פישמאן, מאיר גראנעק א. א. ליסטע נומ. 9 עקזיסטירט נישט צוליב דער עהנליכקייט צום נומ. 6. ליסטע נומ. 10 פועלי אגודת ישראל: יצחק זילבערשטיין, מאטיל פשיטיצקי, חיים פנחס פשעמיסלאוו א. א. ליסטע נומ. 11 דעמאקראטישע גרופירונג: מאטעל צמח, אליעזר בערקאוויטש, מרדכי דען, אברהם ווייספוס, אשכנזאי, אברהם שטעלמאן, אלעקסאנדער קאמינער, אלעקסאנדער לאקס, אברהם פוקס, משהווישליצקי, איטשע וויצהענדלער א. א. ליסטע נומ. 12 קאמיטעט פון אונפארטייאישע אידען אין ראדאם: ה. א. גאלדבלום, מרדכי הירשזאהן, ישראל האלצקענער, מיכאל זיידמאן, אלי' טענענבוים, אלי' קארטמאן, לוי שטיינבאק, משה איטשע הארוויטש, חיים גאלדבערג, מענדעל שטיינבאק א. א.

יעדער ליסטע דארף ווי בעוויסט פארשטעלען 18 קאנדידאטען מיט 18 פערטרעטער. לויט דער צאל ליסטעס קומט ממילא אויס צוזאמען א מספר פון 396 יודען וואס האבען שטארק חשק צום דאזאר-בענקעל.

פייערליכע ערעפנונג פון ארץ-ישראל-באזאר.

דער ארץ-ישראל באזאר איינגעארדענט דארכ'ן פרויען-קרייז איז געעפענט געווארען היינטיגען דינסטאג אין סוחרים פעראיין. די ערעפנונג איז אויסגעפאלען פייערליך. און ס'האט זיך אין איהר בעטייליגט א גרויסער עולם.

אלע שטובען פון סוחרים פעראיין און אויך פיעל זייטיגע צימערן זענען הערליך דעקארירט אין מאכען מיט זייער פיעלפארביגקייט אין איינארדנונג דעם איינדרוק פון א שיינער אויסשטעלונג ס זענען פונאנדערגעשטעלט פערשידענע קיאסקען פון דעליקאטעסען, קאנפעקציאן פערפומעריע אין ארץ ישראל אויסארבייטונגען.

אויף דער ערעפנונג האבען געהאלטען רעדעס: פרוי. ד"ר לעווין. פראפ. מושקאבליט אין מ.ל.פישמאן

דער באזאר פערדיענט אז די ראדאמער יודישע בעפעלקערונג זאל איהם צאלרייך בעזוכען.

אויטאבוסען-קאמוניקאציע צווישען ראדאם מיט די ארומיגע דאטשע-ערטער.

די נייע שטאדטישע אויטאבוסען-דירעקציע וועלכער האט לעצטענס רעארגאניזירט דעם אויטאבוסען-פערקעהר אין שטאדט האט פון 1-טען מאי אן ארויסגעלאזט אויטאבוסען אויף דער שטרעקע: ראדאם — דאיעץ — אנטאניוווקע — שיצקי — יעדלני. צוליב דעם וואס די דערמאנטע ערטער זענען בעוואוינט אין זומער פון דער היגער בעפעלקערונג, איז א ביליגער און בעקוועמער צופאהר מיט די אויטאבוסען ממש א נויטווענדיגקייט. און די דירעקציע פערדיענט דערפאר אנערקענונג. די דאזיגע קאמוניקאציע איז א טובה אויך פאר די וואס פאהרען נישט אויף דאטשע, און וואס ווילען דאך גענויסען נאך זייער ארבייט פון א ביסעל פרישער לופט אויף דער שויס פון דער נאטור זיי העלען דאס קאנען דערגרייכען, ארויספאהרענדיג פאר גראשענס אויף די אויטאבוסען אויף די דערמאנטע דאטשע-ערטער.

BARDZO DUŻO OSÓB POLEPSZYŁO SWOJE ZDROWIE I TAKOWE UTRZYMUJE PRZEZ UŻYWANIE PARYSKICH PIGUŁEK PRZE-CZYSZCZAJĄCYCH
D-RA KOWENA
(Dr CAUVIN)
OCZYSZCZAJĄ KREW i REGULUJĄ CZYNNOŚCI KISZEK - ZAWSZE PRZYNOSZĄ ULGĘ
PIGUŁKI KOWENA
SĄ DO NABYCIA WE WSZYSTKICH APTEKACH
OSTRZEGA SIĘ PRZED NAŚLADOWNICTWEM

GARBATKA
PENSJONAT
L. Rozenbergowej
DLA DZIECI i MŁODZIEŻY.
Pięknie i w centrum położona willa, światło elektryczne. Słoneczne i śliczne pokoje z całodziennem utrzymaniem. Smaczna wykwintna kuchnia rytualna, na żądanie jarska. — Troskliwa opieka pod kierunkiem wykwalifikowanej wychowawczyni.
Otwarcie pensjonatu dnia 1-go Maja 1931 r.
Przez miesiące MAJ, CZERWIEC pokoje dla dorosłych.
Ceny przystępne.

ענגליש
איבערזעצונגען פון ענגליש
ענגלישע און פוילישע האנדעלס-קארעספאנדענץ
ערשטקלאסיג — מייסטערהאפט
ראדאם, זשעראמסקי (לובלינער) 14, וו. 2
אין די שעהן 9—7 פריה אין אווענד.

— די — שענסטע
טאפעטען
צו זעהר ביליגע פרייזען קען מען נור בעקומען
אין דער לאנג-יעהריגער פירמע
ש. שטיינמאן
ראדאם, לובלינער 21.

קעלצער אבטיילונג.

פון קעלצער וואהל = פראנט.

12 ליסטעס אין גאנצן נאך די 14 מאנדאטען צום קהלה ראט.

אונזער פאראויסזאגונג וועגען דער צאהל ליסטעס צו די קהלה-וואהלען אין קעלץ, האט זיך גענוי בעשטעטיגט.

ביי די איצטיגע וואהלען וועלען אין קעלץ פיגורירען 12 ליסטעס. די צע-שפליטערונג איז באמת זעהר גרויס. אפילו גרופען, אדער יחידים, וואס האבען נישט די מינדעסטע אויסזיכט דורכצופיהרען כאטש איין מאנדאט, זענען אויך געקומען אויף דער חתונה און לאזען זיך אין גאנצן נאך א בענקעל.

ווי מיר האבען שוין געמאלדען, איז נאך פאריגע וואך אריינגעטראגען גע-ווארען איניגע ליסטעס. די ערשטע ליסטע, וואס איז אריינגעטראגען גע-ווארען דורך ה' ראדאל, און וואס האט בעקומען דעם נומער 1, איז גע'פסל'ט געווארען, ווייל די ליסטע איז געוועזן א פיקטיווע.

די ליסטע נומער 2 האט בעקומען דער

אונפארטייאישער ווירטשאפט-ליכער בלאק.

בראש פון דער דאזיגער ליסטע שטע-הען די ה"ה: ד"ר לעווינזאן, לעאן רייזמאן און העשיל ראזענקראנץ.

די ליסטע נומער 3 האט בעקומען די

פועלי-אגודת-ישראל.

אויף דער ליסטע פיגורירט דער ערשטער ה' שלמה פייגענבלאט. אויף וועלכע שטימען די דאזיגע ליסטע שטיצט זיך, איז א רעטעניש, אין דער צייט ווען אין דער גאנצער ארגאני-זאציע זענען פערהאן העכסטענס 10 וואהל-בערעכטיגטע מיטגלידער.

די ליסטע 4 האט בעקומען דער בלאק פון

די כענטשינער חסידים

מיט ה' משה שטערנפעלד אויפ'ן ערשטען ארט.

דער האנדווערקער-פעראיין

האט בעקומען דעם נומער 5.

אויף די ערשטע ערטער פון דער האנדווערקער ליסטע פיגורירען די ה"ה: פרעזעס גוטמאן, ש. לייכטער און ב. לאקס. די ליסטע איז טעכניש בלאקירט מיט ציוניסטיש-מזרחי'סטישע.

די לינקע פועלי-ציון האבען נישט בעוויזען אויסצוכאפען זייער טראדיצ-יאנעל פינפטעל און האבען שוין נע-מראפען צום נומער 6. אויף זייער ליסטע פיגורירט א געוויסער ה' אפעל.

דער בלאק פון די

ראדאמסקער און אלעקסאנדער חסידים

האט בעקומען דעם נומער 7.

דער ערשטער פיגורירט ה' ברוך קאכען.

די אגודה

איז געקרוינט געווארען מיט'ן נומער 8.

די ערשטע קאנדידאטען פון דער אגודה-ליסטע זענען די ה"ה: העניך קאמינער, בנימין לעוו און משה איי-זענבערג,

ווי מיר דערוואוסען זיך, האט מען אין גערער שטיבעל גע'אסר'ט דריסת-הרגל די אלע, וואס וועלען שטימען אויף דער ליסטע פון די פועלים, אדער אויף דער ליסטע נומער 10 פון ה' י. פישמאן, וועלכער האט זיך אבגע-טיילט פון זיין פארטיי און ארויסגע-שטעלט א אייגענע ליסטע.

די רעליגיעזע חסידים

האבען בעקומען דעם נומער 11. דער ערשטער קאנדידאט איז — ה' אברהמ'-טשע פיאטרקאווסקי.

דער נאציאנאל-רעליגיעזער וואהל-בלאק

פון די ציוניסטישע און מזרחי'סטישע גרופירונגען, האט בעקומען דעם נו-מער 12.

אויף די ערשטע ערטער פון דער ליסטע פיגורירען די ה"ה: דוד ראזענ-בערג, אברהם בער אייזענבערג, יצחק קירשענבוים, נחמי' קייזער און ד"ר שאטץ.

מיט'ן נומער 13 איז בעצייכענט גע-ווארען די ליסטע פון די דעמאקראטי-שע האנדווערקער מיט ה' סטראוטשינ-סקי בראש.

דעם לעצטען נומער - 14 האט בעקומען די ליסטע פון ה' יוסף קאהן.

———

זונטאג, דעם 10-טען ה, ח. קומט פאר אין קיעלץ א קרייז-קאנפערענץ פון די ציוניסטישע וואהל-קאמיטעטען אין קיעלצער קרייז. עס זענען איינגע-לאדען געווארען העכער 30 שטעדט. מצד דעם ציוניסטישען צ. ק. בעטיילי-גען זיך אויך אין דער קאנפערענץ די ה"ה: רעד. גראוויצקי, י. גאלדשטיין און נ. אש.

די קעלצער וואיעוואודזטווא ווערט ליקווידירט!

ווי מיר דערוויסען זיך פון זיכערע קוועלען, האט דער מיניסטארען-ראט בעשלאסען ענדג'לטיג צו ליקווידירען צווישען אנדערע, אויך די קיעלצער וואיעוואודזטווע. דער ענין וועט נאך בעטראכט ווערען אויף דער נאהנטסטער סיים-סעסיע און דאן וועט דער בעשלוס בעשטעטיגט ווערען.

מיר מאכען אויפמערקזאם. אז מיר גיבען נישט די ידיעה אויפ'ן סמך פון די קלאנגען נאר זייענדיג אינפארמירט פון בעגלויבטע קוועלען.

עס ליעגט א דרינגענדער חוב אויף די יודישע סוחרים און האנדווערקער אין קיעלץ עפעס צו טהוען אין דער זאך און קעגענשטעלען זיך דעם פרוב צו רואינירען אונזער שטאדט, ווייל דאס ליקווידירען די וואיעוואודזטווע בעדייט א קאטאסטראפע פאר'ן מסחר און האנדהערקעריי אין קיעלץ.

עס איז איצט א צייט פון וואהלען, ווען דער געפילדער און קאמף איז גרויס. אלע פראגען ברויכען אבער אבגעדויקט ווערען אין א זייט און עס מוזען אנגענומען ווערען שריט נישט צו דערלאזען צו דעם דערמאנטען.

לרגלי אירושי חברנו
שמעון רוזנבלט את העלמה רבקה צוקר
הננו מאחלים להם ברכת מזל-טוב.
תהי צעדם הראשון על מפתן החיים מוכתר בהצלחה ובכל טוב.
קילצה. חניך גולדברג וישכר גרטלר.

בברכת מזל-טוב לבבית אנו מברכים את חברנו
שמעון רוזנבלט לארושי את בחירתו רבקה צוקר
תהי אגודתם אגידת נצח ואשר אין קץ.
קילצה צבי גרטלר, דוד ארליך, משה גרינשפן.

+ PRIMEROS +
!? פרעזערוואטיווען ?!
איז די בעסטע
מאכט נישט קיין עקספערימענטען מיט אייער געזונד. לאזט אייך נישט אברעדען צו בענוצען אנדערע.
„פרימעראס"
דאס איז א אלט-אויסגעפרובירטע מארקע פון צעהנדליגער יאהרען.

Felczer H. GRINSZTEJN Żeromskiego 30 Szczepienie ospy.

די מאַסקע מוז אַרונטערגעריסען ווערען!

חברים ציונים!

ס'ווילט זיך נישט גלויבען, אַז דער אַרט פאַמפלעט, וואָס איז געווען געדרוקט אין „ראַד. לעבען" פון 1 מאַי, האָט געקאָנט אַרויסגעבען די ראַדאָמער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

דאָס פּנים פלאַמט פשוט פון בושה, צוזעהענדיג ווי דער אָרגאַניזאַציע-סטעמפּעל איז געוואָרען הפקר פאַר די יעניגע, וועלכע טרעטען מיט די פיס אונזער פּרעסטיזש צוליב פּריוואַטע אַמביציעס.

איהר שטאָלצע ציוניסטען, וועלכע קעמפּפען מוטיג פאַר'ן נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין זענט לעצטענס געוואָרען אַ ווערק-צייג אין די הענד פון יחידים, תקיפים, וואָס ווילען אונטער אייער און אונזער מאַנטעל ערנידריגען נישט בלויז דעם נאַציאָנאַלען שטאָלץ, נאָר אויך דעם אָנזעהן פון דער ראַדאָמער בעפעלקערונג, וועלכע טרייסעלט זיך אָב מיט עקעל פון אונגעווינשענע בעלי-טובית.

שוין גענוג געריטען אויף דער בידנער קליאַטשע. דאָס איז דער לאָזונג פון יעדען ראַדאָמער בירגער. און אויב דער ציוניסטישער סטעמפּעל, וועלכער געפינט זיך אין רשות פון פאַמפלעטען-מחבר, פיגורירט אונטער'ן נאָמען פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע איז דאָס בלי ספק אָהן וויסען, אפילו פאַר די נאָהנטסטע פון דער פערוואַלטונג. דער בעסטער בעווייז קאָן דיענען, וואָס ס'האָבען זיך אָנגעזעהענע ציונים ענטזאָגט מיטצואַרבייטען מיט די מה-יפית-פּאָליטיק פון געוועזענעם ראש-הקהל.

חברים ציוניסטען. נישט דער פּאַראַגראַף 20 האָט גע'פסל'ט דאָס וואַהל-רעכט פון די געוועזענע תקיפים, נאָר זייער טהעטיגקייט, וועלכע איז געוועזען אַ דאָרן אין די אויגען פון דער היגער יודישער בעפעלקערונג און זייער קאַדענץ וועט בלייבען אַ שוואַרץ בלעטעל אין דער ראַדאָמער כראָניק פון קהלה-וועזען.

און אויב איהר ווילט אונז איינרעדען, אַז דער געוו. ראש הקהל איז דער וואָרט-פיהרער פון ראַדאָמער געזעלשאַפטליכקייט, בעווייזט איהר ציוניסטען דערמיט, אַז איהר זענט געזעלשאַפטליך אָבגעשטאַנען. אדרבא, זייט זיך מודה, חברים ציוניסטען. צי איז די טאַקטיק פון געוו. ראש הקהל אין הסכם מיט'ן וואונש פון ציוניסטישען שטאַנדפּונקט, דאָס לויפען מיט די ציוניסטישע בוגדים אין די קאָרידאָרען פון בע-בע צוערקלערען זיך אין ליעבע, וועלענדיג אויך זיי אָבנאַרען און אויסנוצען נישט זעלבסווירדיגע פּראָטעקציע, פערבויגען דעם כלל-שטאָלץ אום צו קאָנען אויסצונוצען די פּריוואַטע אַמביציעס צו פּאַסט ווירקליך מקריב צו זיין אַלע נאַציאָנאַלע אַספּיראַציעס אויפ'ן מזבח פון פּריוואַט-תקיפות? ניין, די לעצטע טאַקטיק פון געוו. ראש הקהל האָט איהם געגצליך רעמאַסקירט און האָט בעוויזען בולט זיין ריכטיגען פּרצוף, מיט וועלכע קיין איין בעוואוסטזיניגער ציוניסט קאָן נישט מסכים זיין.

צי קאָן אַ מענש, וואָס האָט געזעלשאַפטליך באַנקראָטירט פאָדערען פון זייגע גלויביגע אַ ווייטערען קרעדיט. דאָס הייסט דאָך פשוט זיין אונפערשעמט, און אויב אַזעלכער איז דורך זייגע לעפעל-לייט צוגעפיהרט געוואָרען צו די מדרגת פון פערשידענע כבודים, איז דאָס געווען אַ פאַטאַלער טעות און האָט מיטגעבראַכט מיט זיך זעהר אַ טרויריגען בילאַנס און גלייכצייטיג אַ שאַנדע פאַר אונזער שטאָט.

חברים! די קהלה איז דאָך נישט קיין צירק פאַר אַקראָבאַטיקער, וואו מען מאַכט פערשידענע גימנאַסטישע קונץ-שטיק, צו וואָס זיך חקר'ענען? קוקט אַריין אין די ביכער וועט איהר זעהן, אַז די גאַנצע טעטיגקייט בעשטעהט פון סאַמע פּראָצעסען — וועלכע בעטרעפען אַ פיערטעל מיליאָן זלאָטעס און אויף וועמענס חשבון? אויפ'ן חשבון פון די ברייטע יודישע מאַסען, וואָס קרעכצען אונטער דער לאַסט פון שטייערען און שטעהען ביים ראַנד פון אונטערגאַנג.

און ווער איז פאַר דעם פעראַנטוואָרטליך ווען נישט דער ראש-הקהל? אַזאַ וואָרט-פיהרער מוז זיין לחוץ למחנה און דאַרף געשטעלט ווערען פאַר אַ עפענטליכען משפט.

און ווי קוקט אויס זיין טעטינקייט אין אַנדערע אינסטיטוציעס? אַ קליין בלימעלע פון די גימנאַזיע „בשיאַטשול-וויעדזי". דאָרט האָט דער ראש-הקהל העלדיש געקעמפּפט מיט'ן איבעראַל אַנערקענטען העברעאישען פּעדאַגאָג אונזער'ס אַ בן-עיר, אַלע קאָנען איהם גוט, און אויך איהר ווייסט וואָס פאַר אַ פערדינסטען דער זעלבער האָט אויפ'ן געביעט פון פערשפּרייטען די העברעאישע קולטור אין אונזער שטאָדט, אָבער ווי אַזוי האָט געהאַנדעלט דער אָך און וועה'דיגער פּרנס הדור געגען אָט דעם אומשולדיגען שוצלאָזען העברעאישען לעהרער מילמאַן? דעם דאָזיגען ראש-הקהל האָט נישט געאַרט, ווען מ'האָט דעם דאָזיגען יודען פּוקח פרנסה געווען און אַרויסגעריסען דאָס ביסען ברויט פון מויל און נאָך דערצו געפיהרט פּראָצעסען מיט שול-יוגענד. וועלכע האָט זיך אָנגענומען פאַר'ן כבוד פון זייער לעהרער. אונטער דער הנהגה פון דאָזיגען ראש הקהל האָט דער געוו. דירעקטאָר רוסאַק מאַלווערזירט אַ היבשע סומע. דאָס איז נאָר אַ קליין רינגעלע אין די גרויסע קייט פון זיין שעדליכע געזעלשאַפטליכע אַרבייט, אַזעלכע מוזען זיין „תחת הקהל" ווייל ער איז נישט געזעלשאַפטליך רייף, און אויב זיינע לעפעל-לייט האַלטען איהם פאַר דעם וואָרט-פיהרער–פערגינען מיר זיי דאָס, אָבער נאָר אין זייערע ד אמות.

אונזער שטאָדט בעדאַנקט זיך פאַר אַזעלכע בערזענליכקייטען, וואָס אויסער בזיונות קאָנען זיי אונז גאָרנישט פערשאַפען, ווייל דאָ האַנדעלט זיך וועגען אָבריינוגען די פערפעסטעטע לופט פון מחרחרי-ריב און אוועקשטעלען די קהלה אויף פעסטע יסודות; אַ קהלה, וועלכע זאָל פיהרען אַ ריין קולטורעל-ווירטשאַפטליכע פּאָליטיק לטובת די נויטיגסטע אינטערעסען פון אַלע שיכטען פון דער היגער יודישער בעפעלקערונג.

ביי אונז זענען אַלע יודען גלייך און אויב דער אומגעבעטענער ה' פרענקעל ברעקעלט זיך מיט געליטענע יודען פון קריזיס און שעמט זיך מיט יודישע טרעגער, האַלט איהם די ראַדאָמער עפענטליכער מיינונג פאַר אַ גרויסען שאַנד-פלעק אויפ'ן געביעט פון געזעלשאַפטליכקייט. און אויב די ציונ. אָרגאַניזאַציע האָט חס אויף איהר כבוד, דאַרף זי איהר סטעמפעל נישט לאָזען הפקר אין די הענד פון אומגעבעטענע און אונגעווישע, סיי פאַר אייך, ווי אויך פאַר דער שטאָדט שעדליכע עלעמענטען, ווייל צו מענשען מיט ווירדע האָבען מיר די גרעסטע אַכטונג. און מיר בעגריסען די ווירדיגע האַלטונג פון איינינע פערוואַלטונגס-מיטגליעדער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, צוליב זייער אָבזאָגען זיך מיטצומאַכען אַ מה-יפית-פּאָליטיק, וואָס געפינט זיך אין אַ סתירה צום וואונש פון די ריכטיגע ציונים.

אז איהר חברים ציוניסטען ווילט מיט דער שטאָדט לערנען מאָראַל מוזט איהר פריהער אַרויסרוימען דאָס געמויזעכץ פון אייער געווימעל און אָראָבוואַרפען פון זיך די אומגעלומפּערטע הויקער'ס, וועלכע ס'האָבען אייך פערקריפּעלט נישט צום דערקענען. דער ה' פרענקעל איז אפילו נישט דער אויסדרוק פון אייער אָרגאַניזאַציע. טאָ ווי אַזוי שעמט איהר אייך נישט איהם אָבצוואַרפען די שטאָדט, אויב דער ה' פרענקעל האָט נאָך אַ ביסעלע מענשליכע אַמביציע אין זיך, דאַרפט ער פערשטעהן, אַז ראַדאָם האָט בכלל נישט קיין כבוד איהם צו האָבען אין די רייהען פון די געזעלשאַפטליכע עסקנים, נישט נאָר אין דער קהלה, נאָר אפילו אין אַלע אַנדערע אינסטיטוציעס, וואו ער רייסט זיך נאָך אַ בענקעל. ה' פרענקעל האָט שוין גענוג בזיונות אונז פערשאַפט. דער עולם איז היינט קיין גולם. אויס מיט די תקיפות. איהר זענט צו געזעלשאַפטליכע אַרבייט נישט דערוואַקסען.

א כלל-טהוער מוז זיין בעליבט ביי די ברייטע מאַסען. געגען אייך דעמאָנסטרירט אָבער די גאַנצע שטאָדט. אויף אייך ה' פרענקעל איז געזאָגט געוואָרען די ווערטער „מי שרודף אחרי הכבוד, הכבוד בורח ממנו".

א גרופּע ציונים
אין ראַדאָם.

208—27.

Drukarnia Wyd. Radomer-Kelcer Leben" Radom Szwarlikowska 20